

Format

Niet-technische samenvatting

- Dit format gebruikt u om uw niet-technische samenvatting te schrijven
- Meer informatie over de niet-technische samenvatting vindt u op de website www.centralecommissiedierproeven.nl.
- Of neem telefonisch contact op. (0900-2800028).

1 Algemene gegevens

1.1 Titel van het project	Het testen van een nieuw adjuvant, met minder of geen bijwerkingen, om auto-immuunziektes van het brein te modelleren in resus apen
1.2 Looptijd van het project	5 jaar; start 01-04-2020 – eind 01-04-2025
1.3 Trefwoorden (maximaal 5)	Verfijning, diermodel, ongerief, mild, auto-immuun ziektes

2 Categorie van het project

2.1 In welke categorie valt het project.	☒ Fundamenteel onderzoek
	☒ Translationeel of toegepast onderzoek
	☐ Wettelijk vereist onderzoek of routinematige productie
<i>U kunt meerdere mogelijkheden kiezen.</i>	☐ Onderzoek ter bescherming van het milieu in het belang van de gezondheid
	☐ Onderzoek gericht op het behoud van de diersoort
	☐ Hoger onderwijs of opleiding
	☐ Forensisch onderzoek
	☐ Instandhouding van kolonies van genetisch gemodificeerde dieren, niet gebruikt in andere dierproeven

3 Projectbeschrijving

3.1 Beschrijf de doelstellingen van het project (bv de wetenschappelijke vraagstelling of het wetenschappelijk en/of maatschappelijke belang)	<p>Auto-immuunziektes zijn aandoeningen waarbij het eigen lichaam het doelwit vormt van het immuunsysteem. Bekende voorbeelden van auto-immuunziektes zijn diabetes type I, reumatoïde artritis, lupus en multipale sclerose (MS).</p> <p>Gezien de complexiteit van dit soort ziektes, waarbij verschillende typen immuun cellen in het bloed geactiveerd raken en vervolgens in een orgaan schade aanrichten, zijn proefdier modellen nog steeds noodzakelijk om het ziekteproces beter te begrijpen en om medicijnen en therapieën te kunnen testen. Ondanks dat er modellen voor menselijke auto-immuunziektes in knaagdieren opgezet zijn, zijn deze niet voor alle doelstellingen geschikt.</p>
---	---

Wanneer dit het geval is, wordt er gebruik gemaakt van beter op de mens gelijkende modellen in apen, zoals in resus makaken.

Wanneer in makaken auto-immuun ziektes opgewekt worden, zijn zeer sterke hulpstoffen (*adjuvantia*) zoals bijvoorbeeld Compleet Freund's adjuvant (CFA) noodzakelijk om de tolerantie voor lichaamseigen doelwitantigeen te doorbreken. Een belangrijk nadeel van CFA is dat het gebruik ervan gepaard kan gaan met ernstige bijwerkingen, zoals onderhuidse ontstekingsreacties. Deze bijwerkingen tasten het welzijn van de dieren aan en zijn mogelijk te voorkomen.

Dit project richt zich op het testen van een nieuw mild adjuvant, met weinig of geen bijwerkingen, om zo onnodig ongerief van de dieren te verminderen.

3.2	Welke opbrengsten worden van dit project verwacht en hoe dragen deze bij aan het wetenschappelijke en/of maatschappelijke belang?	Primair doel is het testen van een nieuw, mild adjuvant om daarmee het model voor auto-immuunziekten van het brein in de resus makaak te verfijnen en het ongerief van de dieren te verminderen. De bijwerkingen die het nu nog gebruikte adjuvant (CFA) in de resus makaak veroorzaakt zijn ernstig.
3.3	Welke diersoorten en geschatte aantallen zullen worden gebruikt?	Maximaal 55 resus makaken voor de gehele looptijd van het project. Het onderzoek is gefaseerd opgebouwd.
3.4	Wat zijn bij dit project de verwachte negatieve gevolgen voor het welzijn van de proefdieren?	Het te testen adjuvant wordt geformuleerd en, onder narcose, intracutaan op verschillende plaatsen op de rug in kleine hoeveelheid geïnjecteerd. Te verwachten negatieve gevolgen voor het proefdier zijn sufheid en misselijkheid ten gevolge van de narcose. Daarnaast zijn er de ziekteverschijnselen behorend bij het diermodel, bijvoorbeeld het verlies van neurologische functies, waar de dieren last van zullen hebben.
3.5	Hoe worden de dierproeven in het project ingedeeld naar de verwachte ernst?	Het cumulatieve ongerief wordt ingeschat als matig.
3.6	Wat is de bestemming van de dieren na afloop?	Alle dieren worden bij het bereiken van het humane eindpunt of aan het einde van het experiment geëuthanaseerd. Om onderzoek te kunnen doen naar de pathologie in het brein en de immunoresponsen in de lymfoïde organen is dit noodzakelijk.

4 Drie V's

4.1	Vervanging Geef aan waarom het gebruik van dieren nodig is voor de beschreven doelstelling en waarom proefdiervrije alternatieven niet gebruikt kunnen worden.	De samenstelling van het te testen adjuvant is volledig met behulp van proefdiervrije technologie (bioassays voor aangeboren immunoresponsen) tot stand gekomen, en ook de eerste analyses voor het mogelijk veroorzaken van bijwerkingen zijn <i>in vitro</i> gedaan. We weten ondertussen dat het te testen adjuvant in resus makaken 1) zeer weinig tot geen lokale bijwerkingen geeft en 2) wel immunoresponsen stimuleert. We weten nog niet of deze stimulatie ook voldoende is om een auto-immuunziekte te kunnen laten ontstaan, en dat is wel nodig wil het adjuvant CFA kunnen vervangen. Helaas is het nog niet mogelijk om op een proefdiervrije manier auto-immuunziekten na te kunnen bootsen. In het geval

van ontstekingen van het brein (zoals bij MS) wordt dit veroorzaakt door complexe interacties tussen het brein en het gehele afweersysteem en zeer waarschijnlijk ook door omgevingsinvloeden en levensstijlen. Bestaande proefdiervrije alternatieven kunnen deze interacties –nog- niet nabootsen.

4.2 **Vermindering**

Leg uit hoe kan worden verzekerd dat een zo gering mogelijk aantal dieren wordt gebruikt.

Het onderzoek wordt gefaseerd opgebouwd met als leidraad het minimaal aantal benodigde dieren om een statistisch significant resultaat te behalen. Daarnaast laten we positieve controlegroepen achterwege (en gebruiken daarvoor historische controles).

4.3 **Verfijning**

Verklaar de keuze voor de diersoort(en). Verklaar waarom de gekozen diersmodel(len) de meest verfijnde zijn, gelet op de doelstellingen van het project.

De belangrijkste doelstelling van dit project **is** verfijning van een diersmodel voor auto-immuunziektes van het brein in de resus makaak. De noodzaak tot vervanging van CFA is groot in de resus makaak, gezien de heftigheid van de bijwerkingen in deze diersoort. Toch wordt dit model nog met regelmaat en wereldwijd gebruikt waardoor de impact van een nieuw milder adjuvant op dierenwelzijn groot zal zijn.

Ontwikkeling van een bijwerkingsvrij of bijwerkingsarm, maar toch potent, adjuvant zou op termijn mogelijk ook in modellen voor auto-immuunziekten in andere diersoorten (zoals in marmosets, ratten, muizen en cavia's) tot verfijning kunnen leiden alhoewel daarvoor eerst proeven in de betreffende diersoorten nodig zullen zijn.

Tijdens de experimenten wordt onnodig ongerief vermeden door het gebruik van sedatie/pijnstilling.

Vermeld welke algemene maatregelen genomen worden om de negatieve (schadelijke) gevolgen voor het welzijn van de proefdieren zo beperkt mogelijk te houden.

Training van dieren, sedatie en/of narcose, dagelijkse observatie, euthanasie op basis van humane eindpuntcriteria.

5 In te vullen door de CCD

Publicatie datum

Beoordeling achteraf

Andere opmerkingen